

Haki Hysenaj

Ndikimi i ideologjisë në varietetet e shqiptuara të shqipes

Abstrakt

Bindjet, opinionet dhe ideologjitë e ndryshme janë të lidhura ngushtë edhe me gjuhët. Ato kanë ndikim jo vetëm në procesin e standardizimit, por edhe në sjelljen gjuhësore të folësve të tyre. Ky ndikim del edhe në rastin e shqipes.

Punimi nuk merret çështjen e parë, d.m.th. me politikat e standardizimit dhe të planifikimit gjuhësor të shqipes. Synon të pasqyrojmë çështjen e dytë, d.m.th. ndikimin e varietetit të folur të gjuhës së elitës politike mbi varietetet e shqiptuara të shqipes standarde dhe sjelljen gjuhësore të folësve të standardit në ditët e sotme.

Matjet vërtetojnë se disa ndryshore të përdorura nga elita politike e kohës i kanë rezistuar pritshmërisë së mënjanimin nga gjuha e folur standarde. Kjo për faktin se kanë pasur prestigj ideologjik, pasi që përdorshin nga qendra të caktuara të elitës politike e të cilat ishin me prejardhje rajonale nga Jugu i Shqipërisë.

Ky punim vërteton, gjithashtu, se trajtat e tilla me kohë janë shtrirë edhe te folësit e tjerë, të cilët mund të mos e kenë pasur prejardhjen nga Jugu, por mund t'i kenë kapur këto forma si shqiptim prestigjioz, gjithnjë duke imituar varietetin e gjuhës së folur të elitës politike.

Fjalë kyçe: Ideologji, elitë politike, gjuhë standarde, gjuhë dialektore, varietete shqiptimore, tinguj, nyjëtim dialektor, nyjëtim prestigjioz.

HYRJE

Ideologjia përkufizohet si sistem idesh e besimesh të cilat manifestohen në sjelljen e individit dhe të bashkësisë shoqërore. Identifikohet më shumë si një veprim publik që shërben për realizim të objektivave të një grupi të caktuar. Nisur nga ky përkufizim del se ideologjia ka ndikim në të gjitha realitetet shoqërore. Në këtë mes edhe gjuha është e ndikuar prej saj. Kjo ndodh për faktin se gjuha është mjet i pashmangshëm, madje shumë i fuqishëm për grupet e caktuara, që synojnë përmbushjen e objektivave të veta, në radhë të parë politike dhe ideologjike. Kështu, Van Dijk (1998) dhe Wodak e Weiss (2004) theksojnë se gjuha është e lidhur ngushtë

me ideologjitë dhe se varësisht nga shkalla e konsolidimit të tyre, dhe nga faktorë të tjerë, ajo bëhet pjesë e leksikut, e realizimit fonetik e më pak edhe e strukturës gramatikore të individëve, folës të një gjuhe të caktuar. Ky konstatim përlligj tezën tonë se gjuha e folur e elitës politike të Shqipërisë së pasluftës pati ndikim në varietetet e shqiptuara të shqipes standarde, posaçërisht në fushë të fonetikës. Kjo dëshmohet me matjet tona që do të prezantohen në kuadër të këtij punimi.

Në anën tjetër, Wolard dhe Schieffelin (1994) shprehen se “*ideologjitë gjuhësore veprojnë dhe miratojnë lidhjet e gjuhës me identitetin personal dhe grupor...*”. Kështu, gjuha e elitës politike në Shqipëri, e cila përhapte një ideologji të re, gjithsesi se identifikonte grupin elitë që kishte ndikim në politikën dhe planifikimin gjuhësor të shqipes. Këtij ndikimi nuk i shpëtoi as realizimi konkret në variantin e folur.

Megjithatë, ideologjia gjuhësore dhe ideologjia në gjuhë janë dy koncepte të ndryshme. Ndonëse është vështirë të bëhet një prerje strikte midis kufijve të tyre, në këtë punim kemi hulumtuar vetëm elementet ideologjike në gjuhë, të cilat mendojmë se u bënë pjesë e saj nga prestigji që kishin. Megjithatë, këtu nuk jemi marrë me përcaktimin statusit të këtyre elementeve dhe as me paragjykimin nëse ato sot paraqesin grup “gabimesh ortoepike” ose jo. Vetëm kemi bërë përshkrimin dhe kemi përcaktuar dendurinë e përdorimit të tyre.

Rezultatet e këtij punimi mbështesin mendimin e Shilery Heath (1977), pas të cilit del se ideologjia i kontribuon shprehjes dhe theksimit të një grupi të caktuar. Kështu, në këtë punim pasqyrohet pikërisht theksimi i elementeve të caktuara të gjuhës së folur të elitës politike dhe ndikimi i tyre mbi varietetet e folura të shqipes standarde.

Elita politike e Shqipërisë vinte gati e tëra nga Jugu. Gjatë dhe pas procesit të standardizimit të gjuhës, në komunikimin gojor ajo përdori varietetin shqiptimor të toskërishtes, të përzier edhe me elemente e dukuri dialektore të së folmes së vet.

Siç do të shihet në këtë punim, varieteti shqiptimor i liderëve politikë të Shqipërisë, kryesisht për shkak të prestigjit që kishte, pati ndikim në varietetet e shqiptuara të shqipes edhe pas standardizimit. Ky ndikim vërehet edhe sot në gjuhën e masmedieve elektronike shqiptare.

Situata del më ndryshe jashtë kufijve të Shqipërisë. Ndikimi i varietetit të gjuhës së folur i elitës politike që i vogël te pjesëtarët e tjerë të bashkësisë, të cilët jetonin pa kontakte mes vete, ndërkohë që standardin e mësonin në distancë.

Rasti i shqipes së folur në Shqipëri pasqyron ndikimin e gjuhës së elitës. Ideologjia komuniste përhapej bashkë me gjuhën e stilin e kësaj elite. Kjo ideologji pranohej edhe nga pjesëtarë të tjerë të bashkësisë, pavarësisht përkatësisë së tyre rajonale dhe dialektore.

Si rrjedhojë e këtij procesi varieteti i folur i shqipes standarde edhe sot del i panormuar tërësisht dhe reflekton segmente të caktuara të gjuhës së ish-liderit dhe elitës rreth tij.

Punimi ynë provon të vërtetojë se sjellja ideologjike dhe gjuhësore e elitës politike la gjurmë në varietetet e shqiptuara të shqipes, pra edhe në varietetin standard.

Sfondi

Pas fitores mbi fashizmin në shtetin shqiptar toskërishtja letrare u bë gjuhë me prestigj. Ajo u përcaktua si gjuha zyrtare e arsimit, shkencës, shtypit, indoktrinimit ideologjik dhe pjesës më të madhe të letërsisë artistike (Byron, 2012:75).

Elita politike e kohës përdorte këtë varietet të shoqëruar edhe me elemente të karakterit më të ngushtë dialektor. Këto elemente identifikonin përkatësinë rajonale të elitës. Përdorimi i tyre sikur ua fuqizoi prestigjin, prandaj edhe u pranuan në mënyrë të heshtur si trajta “të normuara” nga folësit e standardit në Shqipëri.

Ideologjia po pranohej bashkë me varietetin gjuhësor të protagonistëve të saj. Kjo situatë vazhdoi gjatë tërë periudhës së standardizimit të gjuhës dhe pas saj.

Kjo sjellje gjuhësore nuk ka dyshim së është derivat i përkimit me prejardhjen regjionale të elitës politike, prandaj varieteti i saj i folur u pranua si të ishte varieteti i standardizuar. “... variantet e folura jugore, duke qenë më afër standardit, por edhe duke pasur shtytje politike dhe kulturore, janë imponuar si variante me prestigj për të gjithë arealin e shqipes” (Munishi, 2013:159).

Në këto rrethana standardi i folur përjetoi zhvillim jo krejt të njëjtë me standardin e shkruar. Derisa i pari u përqaftua nga të gjithë shqiptarët i dyti përjetoi zhvillime të ndryshme. Në

Shqipërinë jugore dhe në vernakularin e Tiranës mbisundoi varieteti shqiptimor i toskërishtes, i përzier me elemente tipike të gjuhës së folur të elitës politike. Në veri të Shqipërisë varietetet e shqiptuara nuk arritën të njëjtësoheshin me këtë model përfaqësues. Arsyet janë të ndryshme.

Nga ana tjetër, në trevat shqipfolëse jashtë kufijve të Shqipërisë, përpjekja për realizimin e standardit të folur u bë në kundërshtim me traditën e pranimit të standardit, u bë “*preferencë*” vetëm e grupeve që idealizonin Shqipërinë komuniste” (Paçarizi, 2011:98).

Njëjtësimi me ideologjinë dhe me varietetin e gjuhës së folur të liderit shpjegohet më së miri me sjelljen ideologjike e gjuhësore të Ramiz Alisë, njeriut që ishte një ndër figurat kyçe të sistemit e që kishte prejardhje regjionale nga Veriu.

Wiliam Labovi thekson se sjellja gjuhësore ndryshon me shpejtësi, ndërsa ndryshon pozicioni social i folësit (cituar sipas Byron, 2012:130). Alia del shumë besnik në zënien dhe riprodhimin e varietetit të folur të liderit Hoxha. Imitimi që bën Alia konkretizohet posaçërisht me përzgjedhjen dhe përdorimin e ndryshoreve **ë/e**, **ll/l** dhe **r/rr**.

Haugen-i qysh në vitet e 70-ta kishte konstatuar se përzgjedhja e një varianti për gjuhë të përbashkët është favorizim i një grupi njerëzish. “*Të përzgjedhësh një variant si normë, do të thotë të favorizosh një grup njerëzish të cilët e flasin këtë variant të gjuhës. Kjo u jep atyre prestigjin si mbartës të normës dhe një përparësi në garën për pushtet dhe pozitë*” (cituar sipas Byron, 2012:77). Toskërishtja ishte gjuhë native e elitës politike.

Ndërsa, Ismajli konteston përzgjedhjen e cilitdo dialekt a varietet për normë të standardit kombëtar, pasi që, siç thotë ai “*përzgjedhja mund të mos pranohet nga një shumicë e madhe dhe, përkundër faktit se mund t’i shërbejë fare mirë grupit që e zgjedh, ai nuk do të arrijë të bëhet standard kombëtar*” (Ismajli, 1981:312).

Përzgjedhja e një dialekti për bazë të gjuhës standarde më pas u bë edhe gjenerator i lëkundjes së rendit ndikues gjuhësor dhe në raste të caktuara edhe promotor i procesit të “*dialektizmi*” të varietetit standard (shih: Hysenaj, 2012/1:73-75). Kjo dëshmohet me ndryshoret dialektore të gjuhës së elitës, të cilat u bënë pjesë e diskursit të figurave të shquara politike e kulturore të Shqipërisë.

Më 1972 disa trajta të toskërishtes mbetën jashtë normës. Megjithatë, elita politike nuk i mënjanoi nga diskursi publik dhe kështu ato filluan të inkuadroheshin si elementë gjuhësorë ideologjikë në gjuhë. Në këtë situatë trajtat me zanoren **ë** të theksuar para hundoreve, ato me tingullin **i** në vend të **y**-së, me **neutralizim** në vend të të zëshmeve në fund të fjalës dhe me elemente të tjera nga “*gjuha e elitës*” vazhduan të ruanin prestigjin që kishin edhe në gjuhën standarde dhe për më shumë filluan të bëhen “pronë e të gjithëve”.

Kështu, dialekti me prestigj i përdorur nga elita politike, përkatësisht varieteti i folur i tij, doli se me kohë kishte fituar prestigjin mbi varietetin e standardizuar përfundimisht në vitin 1972.

Në këtë mënyrë ideologjia e re, që shpërfaqej edhe përmes sjelljes gjuhësore të elitës, krijoi parakushte të volitshme për funksionimin e varieteteve të ndryshme shqiptimore të shqipes.

Kjo gjendje vërtetohet nga matjet që ua kemi bërë disa fjalimeve politike të Enver Hoxhës dhe të Ramiz Alisë. Matjet tregojnë se varieteti i shqiptuar nga Hoxha, Alia dhe pjesa tjetër e elitës politike në Shqipëri mori primatin e të qenit model shqiptimi edhe për të tjerët.

Për të vërtetuar këtë hipotezë kemi analizuar të folurit publik edhe të disa politikanëve e intelektualëve të tjerë, si të Fatos Nanos, Genc Pollos, pastaj të Ismail Kadaresë, Blendi Fevziut e Adi Krastës. Krahasimi tregon se në varietetin e tyre standard kanë zënë vend trajta të varietetit të “*gjuhës së elitës politike*”.

Subjektet dhe korpusi

Për realizimin e këtij hulumtimi kemi përzgjedhur 7 subjekte folëse. Gjuha e Enver Hoxhës është hulumtuar në 10 fjalime të tija publike dhe në një bashkëbisedim me banorët e Bajzëz. Kohëzgjatja e përgjithshme e materialit të hulumtuar është 1:08:46 sekonda. Ndërsa, gjuha e Ramiz Alisë është analizuar në dy intervista, në kohëzgjatje 1:62:95 sekonda.

Ndikimin e varietetit të folur të elitës politike e kemi hulumtuar në varietetet shqiptimore të Fatos Nanos e të Genc Pollos, politikanë të mëvonshëm dhe me përkatësi të ndryshme partiake.

Gjuha e Nanos është analizuar në një intervistë të tij të vitit 2012, e gjatë 1:37:53 sekonda, ndërsa ajo e Genc Pollos në dy intervista, që bashkë zgjasin 1:04:43 sekonda.

Duke parë ngjashmëri të mëdha midis varieteteve shqiptimore të këtyre katër politikanëve lista e subjekteve është zgjeruar edhe me Ismail Kadarenë, Blendi Fevziun dhe Adi Krastën. Për analizimin e gjuhës së folur të Kadaresë është shfrytëzuar një intervistë e vitit 2012, në kohëzgjatje 1:05:34 sekonda. Gjuha e Blendi Fevziut është analizuar paralelisht me gjuhën e të intervistuarve të tij, ndërsa si mostër për analizimin e gjuhës së Adi Krastës është përzgjedhur një monolog i gjatë 02:24 sekonda dhe një intervistë e vitit 2014 , në kohëzgjatje 33:34 sekonda.

Korpusi i këtij punimi ngërthen 10 fjalime, 1 bashkëbisedim, 7 intervista dhe 1 monolog. Kohëzgjatja e tyre e përgjithshme është 6:54:29 sekonda.

I gjithë korpusi është vjelë nga rrjeti social www.youtube.com gjatë majit dhe qershorit të vitit 2014¹.

1. Ndryshoret gjuhësore të hulumtuara

William Labov (1972) përcakton ndryshoren sociolinguistike si mjetin themelor për të përshkruar një varietet gjuhësor dhe për të lidhur atë varietet me shtresën shoqërore përkatëse. Varieteti përkufizohet “*si një tërësi njësisish gjuhësore me përhapje shoqërore të ngjashme*” (Hudson, 2004:33).

Bazuar në këtë konstatim si ndryshore për hulumtim kemi përzgjedhur alternantët fonetikë: /e/-/ë/, /y/-/i/, /l/-/ll/, /r-rr/ dhe **procesin e neutralizimit** të bashkëtingëlloreve të zëshmeve në fund të fjalës.

Këto ndryshore në toskërishte janë variante alternative e jo konkurrenente në vargun fonematik. Matjet tona tregojnë se subjektet e përzgjedhura kanë përdorur gati gjithnjë alternativat e toskërishtes. Këto trajta dalin edhe sot në varietetin e folur të shqipes standarde në Shqipëri.

---

¹ Shih linqet në fund të punimit.

Mungesa e një norme shqiptimore e konsoliduar dhe e sanksionuar nga planifikuesit e gjuhës i ka hapur rrugë imponimit të ndryshoreve shqiptimore të elitës politike që përfaqësonte ideologjinë komuniste në shtetin shqiptar.

2. Përvetësimi dhe përdorimi i ndryshoreve

Analiza e gjuhës së folur të subjekteve tona tregon se edhe pas standardizimit gjuhësor variantet dialektore fonetike të përdorura nga elita politike ruajtën prestigjin e tyre.

“Shqiptimi i e-së së theksuar përpara bashkëtingëlloreve hundore përbën një nga problemet, ku norma e drejtshqiptimit nuk paraqitet e njësuar plotësisht. Për formën e shkruar të gjuhës letrare me rregullat e drejtshkrimit është vendosur që fjalët me e të theksuar + bashkëtingëllore hundore, të cilat diku shqiptohen me e, diku me ë, të shkruhet me e”-thekson Dodi (Dodi, 2004:222). Jep konstatimin e diskutueshëm se norma e drejtshqiptimit mbi bazën e formave me e po përhapet gjithnjë e më shumë edhe në toskërishte, në të gjithë stilet e përdorimit të gjuhës ((Dodi, 2004:222). Matjet tona tregojnë të kundërtën. Alternativat **ë + n** dhe **ë + m**, në trup të fjalës për folësit jugorë të standardit dhe jo vetëm të tyre, janë trajta me prestigj dhe gjithnjë janë konkurrencte të trajtave të normuara. Nuk kemi gjetur asnjë rast të përdorimit të trajtave standarde **e + n** dhe **e + m** te asnjëri nga subjektet tona.

Vibrantet **r/rr** dalin me një status të paqartë. Në rastet kur këta dy tinguj dallohen vetëm nga mënyra e nyjetimit nuk kanë ndonjë rregullsi përdorimi, prandaj **r** dhe **rr** paraqesin homonime të shumta. *“Standardizimi i shqipes nuk është treguar i efektshëm për të eliminuar paqartësitë tradicionale midis këtyre dy tingujve”*, shprehet Byron (2012:122). Përdorimi i tingullit **i** në vend të **y-së** është tregues tjetër se dialekti nativ edhe përkundër standardizimit të gjuhës mund të marrë prestigj për shkak se vishet me ideologjinë e grupit përkatës.

Raportet konkurruese midis anësoreve **I-II** në këtë hulumtim dalin specifike. Subjektet tona shqiptojnë gjithmonë tingullin **II** në fjalët neolatine të huazuara relativisht vonë, shumica e të cilave kanë karakter ideologjik. Vetëm në gjuhën e Krastës nuk dalin fjalë të kësaj origjine.

Dukuria e fundit e hulumtuar është neutralizimi i zëshmërisë në fund të fjalës. Ky tipar me prestigj në toskërishte ka ruajtur “statusin” edhe në ligjërimin standard të subjekteve tona.

3. Rezultatet e matjeve

Për të konkretizuar pohimet e dhëna deri tashti më poshtë po prezantojmë në formë tabelore rezultatet e matjeve që i kemi bërë në materialin e përzgjedhur për hulumtim.

Pasqyra e përdorimit të ndryshoreve dialektore në varietetet e folura te 7 subjekteve tona					
Variantet dialektore					
Subjektet	ë	i	ll	rr	shurdh.
E. Hoxha	30	10	20	13	07
R. Alia	20	06	05	11	10
F. Nano	22	04	01	08	03
G. Pollo	31	03	03	03	03
I. Kadare	28	02	05	01	05
A. Krasta	13	/	/	11	08
B. Fevziu	15	05	03	12	07
Gjithsej	159	35	38	59	43

Matjet tregojnë se tri nga pesë ndryshoret e hulumtuara: **ë**, **i** dhe **neutralizimi** dalin trajta me prestigj konstant. Përdoren gjithmonë në vend të trajtave të standardizuara. Numri i varianteve dialektore del i barabartë me numrin e fjalëve që përdorin subjektet folëse.

Ndryshoret **l/ll** dhe **r/rr** reflektojnë realitete specifike. E para përdoret vetëm në një kategori të caktuar fjalësh me prejardhje neolatine, të cilat kryesisht kanë ngjyrim ideologjik, ndërsa e dyta nuk ka rregullsi përdorimi. Subjektet tona i ngatërrojnë diferencat nyjetimore midis këtyre dy tingujve. Këtu kemi të bëjmë me prirjen e përgjithshme në shqipe drejt rrafshimit të kundërvënies **r/rr**.

Trajtat dialektore me **ë** para bashkëtingëlloreve nazale dalin rregullisht në materialet e hulumtuara. Janë gjithsej 159 raste.

Frekuenca e përdorimit të saj sipas subjekteve folëse është: te Hoxha 30 raste, te Alia 20, te Nano 22, te Pollo 31, te Kadare 28, te Fevziu 15 dhe te Krasta 13 raste. Subjektet nuk kanë shqiptuar në asnjë rast e-në e standardizuar.

Ndryshorja e dytë e hulumtuar është tingulli **i**. Të gjitha subjektet realizojnë shqiptimet e fjalëve me **i** në vend të **y**-së standarde. Përjashtim bën Krasta. Në gjuhën e tij nuk kemi gjetur prova të mjaftueshme që do të qartësonin përzgjedhjen e tij midis këtyre ndryshoreve.

Është thënë edhe një herë se rasti me ndryshoret **I-II** është pak më specifik. Të gjitha subjektet tona, në përjashtim të Adi Krastës, përdorin gjithmonë **II**-në në vend të **I**-së standarde.

Fjalët më të shpeshta të shqiptuara me **II** janë fjalët: **llogjikë, ideologji, psikologji, kllasë, komplot, pllan, megaloman, flotë (Hoxha), llogjikë, anullim, Atlantik (Alia), konkluzion, dialog, llogjikë (Nano), illuzione (Kadare) dhe diplomë (Pollo).**

Në shqipe vibrantet **r-rr** janë duke e humbur karakterin opozicional. Në toskërishte ky opozicion është rrafshuar, prandaj në gjuhën e folur të subjekteve tona këto dy fonema nuk dalin asnjëherë në raporte kundërvënëse.

Ky tingull, që tashmë ka fituar prestigj edhe në të folurit standard, duket se nuk përputhet tërësisht me tiparet nyjëtimore dhe akustike të **rr**-së së mirëfilltë shqipe. Me një perceptim të thjeshtë hetohet se është më intensiv dhe më sonor se **r**-ja, por jo aq as sa **rr**-ja e shqipes. Ne mendojmë se zhdukja e opozicionit midis këtyre dy fonemave është duke ndikuar në lindjen e një varianti të ri tingullor, i cili për ditë e më shumë po plotëson zbrazëtirën e krijuar në sistemin fonetiko-fonologjik të shqipes pas zhdukjes së këtij opozicioni fonologjik. Shkaqet duhet kërkuar te ndikimi i gjuhëve të huaja dhe tek faktorët ekstralinguistikë.

Në gjuhën e subjekteve tona fjalët më të shpeshta me këtë vibrante janë: **internacionale, internim, rregjim, rrini (rini), rritmi (ritmi), interresant, rradio, rraport, rrezistencë.**

Ndryshorja e fundit, **shurdhimi** në fund të fjalës, realizohet në 100 për qind të rasteve të të gjitha subjektet. Hulumtimi tregon se kjo dukuri fonetike e ka ruajtur prestigjin që kishte në toskërishte, prandaj është normuar, siç kemi thënë edhe një herë tjetër, në mënyrë “*të heshtur*” si dukuri e konsoliduar dhe “*e standardizuar*”.

PËRFUNDIME

1. Varieteti i folur i gjuhës së elitës politike të pasluftës, në radhë të parë i liderit komunist, Enver Hoxha, ka lënë gjurmë në varietetet e shqiptuara të shqipes, në këtë mes edhe në varietetin standard.
2. Se varieteti i folur i liderit Hoxha është përhapur bashkë me ideologjinë komuniste dëshmon varieteti i folur i njërit prej bashkëpunëtorëve më të ngushtë

të tij, Ramiz Alia, por edhe i pjesëtarëve të tjerë të elitës politike dhe kulturore të kohës.

3. Ndikimi i gjuhës së elitës politike vërehet edhe sot në varietetin standard brenda territorit të Shqipërisë, posaçërisht në vernakularin e Tiranës.
4. Jashtë Shqipërisë, posaçërisht në Kosovë, për shkak se standardi mësohej në distancë, nuk hetohet se ka ndikuar varieteti i folur i elitës në gjuhën e folur standarde. Këtu më shumë shfaqet dukuria e hiperkorrektësisë, e cila manifestohet me riprodhimin besnik të normës së shkruar edhe në të folurit standard. Megjithatë, ky vlerësim mbetet hipotezë dhe hipotezat duhen provuar.
5. Përzgjedhja e njërit dialekt si normë për shqipen standarde kombëtare dhe bashkë me të edhe ndikimi i gjuhës së elitës politike ka bërë që varieteti i folur i shqipes standarde të jetë ende larg synimit të standardizuesve institucionalë.
6. Moskonsolidimi i variantit shqiptimor ka krijuar hapësira për shfaqjen e varieteteve të ndryshme shqiptimore në shqipen standarde.
7. Elementet dialektore të përdorura nga elita politike, e cila përmes gjuhës përhapte edhe ideologjinë e re komuniste, mbesin në përdorim në varietetin e folur të shqipes standarde.
8. Përcaktimi i statusit të këtyre ndryshoreve në shqipen e sotme kërkon hulumtim dhe përshkrim të thelluar. Mbetet një synim për t'u realizuar në të ardhmen.

Linqet:

Për mirëqenien e popullit tonë 1948-enver hoxha, në: <https://www.youtube.com/watch?v=A5cHIBhqMvëë>

Fjalim madheshtore i Enverit, 1952, në: <https://www.youtube.com/watch?v=LxyhxKygiP0>

FJALIM MADHESHTOR I SHOKUT ENVER HOXHA 1961, në: https://www.youtube.com/watch?v=uKuzRA_OVBQ

Enver Hoxha fjalim 1966, në: <https://www.youtube.com/watch?v=7KhxTA6cnxA>

Enver Hoxha fjalim 1971, në: <https://www.youtube.com/watch?v=7KhxTA6cnxA>

Enver Hoxha ne Bajz, 1979, në: <https://www.youtube.com/ëatch?v=pv9Qvco3aE8>

Mall per shokun Enver Hoxha Kosova 1981 qershor, 2011, në: <https://ww.youtube.com/ëatch?v=ALqnv-9Fngl>

Enver Hoxha fjalim 1983, në: <https://www.youtube.com/ëatch?v=VGJCSbxVogë>

2 Enver Hoxha-Fjalim,1983, në: <https://www.youtube.com/ëatch?v=2D0bjkoNBAo>

3 Enver Hoxha-Fjalim, 1983, në: <https://www.youtube.com/ëatch?v=qfYOegjxiRU>

Enver Hoxha Kongresi III, në: , https://www.youtube.com/ëatch?v=Cr3_nM4TvLc

Opinion-Ramiz Alia (19 tetor 2011,) në: <https://www.youtube.com/ëatch?v=NEuBHHeNEbg>

Top story-Intervista e Ramiz Alisë 15.10.2009, në: https://www.youtube.com/ëatch?v=2fu_k-Idqp0

Opinion-FATOS NANO, 20 qershor 2012, në: <https://www.youtube.com/ëatch?v=jPMf77enX9E>

Opinion-ikja e Ismajl Kadaresë! (24 tetor 2014), në: <https://www.youtube.com/ëatch?v=qzj5xov340M>

Intervista e mbrëmjes, Genc Pollo, në: https://www.youtube.com/ëatch?v=CXfLeDJ_jBA

Agon Channel-Kontrata-Genc Pollo-2, në: <https://www.youtube.com/ëatch?v=XH0thxr6gN4>

Agon Channel-A Krasta Shoë-Monologu, në: <https://www.youtube.com/ëatch?v=phiVK0Ëy5tg>

Agon Channel-akrastaShoë-në: <https://ëëë.youtube.com/watch?v=BëiNtCKuQtA>

REFERENCA

Van Dijk, T., *Ideology, a multidisciplinary approach*, 1988, Sage.

Wodak and Weiss, *Comunitacion ideologies, Language discource and Social Practice*, Frankfurt am Main: Peter Lang, 225-252, 2004.

Wolard K., Schirffelin, B., *Language Ideology*, Annual Review of Anthropology, 1994, 23:55-82.

Byron, J., (2012) *Perzgjedhje midis alternativash në standardizimin e gjuhës shqipe dhe shkrime të tjera*, Dituria, Tiranë.

Munishi, Sh., (2013) *Probleme të shqipes standarde në Kosovë*, Zero Print, Prishtinë.

Subačius, D., (2011) *Ëritten and Spoken standard*, Baltu filologija, Riga.

Paçarizi, R., (2011) *Rruga e zhvillimit të shqipes standarde në raport me nevojat e komunikimit*, QSA, Tiranë.

Labov, Ē., (2012) cituar sipas J. Byron, *Përzgjedhje midis alternativash në standardizimin e gjuhës shqipe dhe shkrime të tjera*, Dituria, Tiranë.

Haguen, (2012) cituar sipas J. Byron, *Përzgjedhje midis alternativash në standardizimin e gjuhës shqipe dhe shkrime të tjera*, Dituria, Tiranë.

Ismajli, R., (1981) *Gjuhë dhe etni*, Rilindja, Prishtinë.

Hysenaj, H., (2012) *Shqipja e folur 40 vjet pas standardizimit të gjuhës*, Universiteti i Tiranës, Tiranë.

Hudson, R., (2002) *Sociolinguistika*, Dituria, Tiranë.

Dodi, A., (2004) *Fonetika dhe fonologjia e gjuhës shqipe*, ASHSH, Tiranë.